

Anna Jankowiak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

CHINY – EKONOMICZNY LIDER REGIONU CZY ŚWIATA?

1. Wstęp

Chińska Republika Ludowa jest jednym z państw zaliczanych do grupy największych graczy w stosunkach międzynarodowych. Można podać wiele przyczyn traktowania Chin jako liczącego się partnera na arenie międzynarodowej. Są to niewątpliwie wielkość terytorialna państwa, liczba mieszkańców, wydobywane zasoby naturalne, kultura i tradycja, a przede wszystkim obserwowany w ostatnich latach rozkwit gospodarczy, znaczny udział w światowym eksporcie i imporcie, posiadane rezerwy walutowe czy strumień napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Rosnąca w siłę gospodarka chińska może zachwycać, lecz może także przynosić obawę, że tak odmienny kulturowo i cywilizacyjnie kraj stanie się światowym mocarstwem numer jeden, odsuwając w cień aktualnego lidera, czyli Stany Zjednoczone. Zanim jednak Chiny staną się światowym mocarstwem, czy to gospodarczym, społecznym czy militarnym, czeka je długa droga do całkowitej transformacji gospodarczej i ewentualnej transformacji politycznej. Słuszną drogą do „władania” gospodarką światową może być objęcie pozycji lidera swojego regionu. W Azji i Pacyfiku nie ma na razie jednego państwa, które, na wzór USA, byłoby liderem regionu. Niewątpliwie do tego miana pretenduje Japonia, będąca najwyżej rozwiniętą gospodarką azjatycką. Wielu ekspertów zauważa, że wysoka pozycja Japonii maleje, a przyczyną są jej wewnętrzne kłopoty¹. W wyścigu do roli przywódcy mogą zatem stanąć dwa państwa – Chiny i Indie. Są to dwie potężne gospodarki, których mocne pozycje coraz wyraźniej widać w globalnych stosunkach gospodarczych. Choć wymienione wcześniej trzy państwa mają wszelkie atrybuty do bycia liderami regionu, to nie wykluczone, że inne państwa również staną do tej rywalizacji. Region Azji i Pacyfiku jest regionem zróżnicowanym na wielu płasz-

---

¹ *Procesy integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku*, red. B. Drelich-Skulska, UE, Wrocław 2008, s. 62.

czynach i w większości składa się z państw będących w różnych fazach swojego rozwoju, stąd też możliwe jest pojawienie się nowego państwa, które stanie się lokalną potęgą gospodarczą. Wiele jest bowiem szybko rozwijających się państw tego regionu, takich jak np. Wietnam, które nie staną się światowym mocarstwem, lecz będą stanowić o układzie sił w swojej części świata.

Aktualnie, niewątpliwie w Chinach upatruje się lidera. Powstaje jednak pytanie, czy Chiny mają możliwości i ambicje do rządzenia gospodarką światową, czy jednak ograniczą się do swojego własnego regionu. Jeśli podążają pierwszą drogą, to czy wszystkie starania państwa chińskiego skierowane są w stronę integracji ponadregionalnej i opierają się na wymianie z państwami spoza kontynentu azjatyckiego. Czy jednak produkują na potrzeby głównie azjatyckiego rynku i integrują się głównie z azjatyckimi państwami? W celu odpowiedzi na pytanie postawione w temacie artykułu – czy Chiny staną się głównym liderem swojego regionu czy reszty świata – analizie zostaną poddane następujące kwestie: geograficzne rozłożenie chińskiego handlu zagranicznego, chińskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne, działalność chińskich korporacji transnarodowych i geograficzne rozłożenie ich filii oraz umowy integracyjne podpisane przez rząd Chin.

2. Handel zagraniczny Chin i jego geograficzne rozłożenie

Chiny należą do grupy najszybciej rozwijających się państw świata. Jest wiele czynników świadczących o ich rozwoju, jednym z nich jest wzrost gospodarczy. W latach 2000-2004 Chiny wypracowały średni wzrost na poziomie 9,4%, następnie w 2006 r. osiągnęły 11,1%, a w 2008 r. 9%. Według prognoz MFW na 2009 r. chińska gospodarka spowolni do 6,5-procentowego wzrostu gospodarczego, lecz już w 2010 r. znów przyspieszy do 7,5%². Przedstawione dane świadczą o niezwykle szybkim tempie rozwoju badanego kraju nawet w obliczu światowego kryzysu, co w porównaniu z największą aktualnie potęgą gospodarczą świata – Stanami Zjednoczonymi, które według prognoz w 2010 r. osiągnęły ujemny wzrost gospodarczy³, stanowi bardzo dobry wynik. Porównując PKB tych dwóch państw, można zauważyć, że przewaga USA jest wyraźna i taka pozostanie nadal, jednak przyrost PKB w Chinach jest szybszy. W 2008 r. chiński PKB⁴ wyniósł 4,4 mld USD i stanowił 30% PKB amerykańskiego, lecz w 2014 r., ostatnim roku objętym prognozą MFW, chiński PKB będzie dokładnie połową PKB USA. Dane przedstawiające PKB i wzrost gospodarczy Chin i USA zostały przedstawione w tab. 1. W 2008 r. Chińczycy wytwarzali 11,4% światowego PKB, podczas gdy Amerykanie 20,7%.

² Dane Międzynarodowego Funduszu Walutowego (International Monetary Fund), www.imf.org.

³ Według prognoz MFW będzie to 2,75%.

⁴ PKB w cenach bieżących.

Tabela 1. Wzrost gospodarczy, PKB w cenach bieżących oraz udział PKB USA i Chin w światowym PKB w latach 2008-2014

Kraj	Wskaźnik	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Chiny	wzrost PKB [%]	9,04	6,52	7,51	10,25	10,67	10,33	9,98
	PKB [w mld USD]	4 401	4 833	5 303	5 912	6 635	7 448	8 500
	udział w światowym PKB [%]	11,40	12,10	12,78	13,42	14,08	14,79	15,52
USA	wzrost PKB [%]	1,11	-2,75	-0,05	3,53	3,64	3,28	2,45
	PKB [w mld USD]	14 264	14 003	14 051	14 633	15 390	16 203	16 928
	udział w światowym PKB [%]	20,69	20,10	19,68	19,42	19,11	18,73	18,34

Źródło: World Economic Outlook Database, 2009, www.imf.org.

Znaczną część chińskiego PKB stanowią przemysł i usługi. Ogromna produkcja przemysłowa przekłada się na wielkość eksportu tego kraju. Według danych Światowej Organizacji Handlu z raportu *International Trade Statistics 2008*, w 2007 r. Chiny były drugim co do wielkości eksporterem towarów na świecie i trzecim co do wielkości importerem. W eksporcie ustępują miejsca jedynie Niemcom, a w imporcie dodatkowo jeszcze Stanom Zjednoczonym. Rok 2007 był pierwszym rokiem, kiedy Chiny pokonały USA w wielkości eksportu. W pierwszej piętnastce największych eksporterów towarów na świecie to właśnie Chiny zanotowały największy przyrost eksportu w porównaniu z rokiem poprzednim – 26%, podczas gdy Niemcy 20%, a Amerykanie 12%. Warty odnotowania jest największy przyrost eksportu w 2007 r. na poziomie 39% na Słowacji. Zestawienie 15 największych eksporterów i importerów towarów zostało przedstawione w tab. 2. Chiński eksport towarów stanowi 8,7% ogółu światowego eksportu, natomiast import 6,7%. Nieco odmienna sytuacja występuje w światowym handlu zagranicznym usługami, gdyż Chiny w 2007 r. uplasowały się na miejscu 7. pod względem wielkości eksportu usług (wartość tego eksportu wyniosła 121,7 mld USD; dla porównania światowy lider w sprzedaży usług, czyli USA, wyeksportował usługi o wartości 456,4 mld USD) oraz na miejscu 5. pod względem importu usług (wartość to 129,3 mld USD, a USA 335,9 mld USD⁵).

Jak wynika z danych z tab. 2, w 2007 r. eksport Chin wyniósł 1217 mld USD, co stanowiło wzrost o 25% w stosunku do roku 2006 (968,9 mld USD). Wielkość importu Chin w 2007 r. to 956 mld USD i w stosunku do roku poprzedniego jest to wzrost o ponad 20% (791,5 mld USD). Wielkość chińskiego eksportu i importu w ciągu lat została zaprezentowana w tab. 3. Dane te są świadectwem rosnącej potęgi Chin na arenie międzynarodowej, które tylko w ciągu kilku lat (2000-2007) zwiększyły strumień sprzedawanych towarów poza własny kraj o prawie 1 mld USD, przy jednoczesnym zwiększeniu zakupów towarów z zagranicy o 0,7 mld USD.

⁵ *International Trade Statistics 2008; Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York and Geneva, www.wto.org.

Tabela 2. Ranking największych światowych eksporterów i importerów towarów w 2007 r.

	Kraj	Eksport w mld USD	% światowego eksportu		Kraj	Import w mld USD	% światowego importu
1	Niemcy	1326,4	9,5	1	USA	2020,4	14,2
2	Chiny	1217,8	8,7	2	Niemcy	1058,6	7,4
3	USA	1162,5	8,3	3	Chiny	956,0	6,7
4	Japonia	712,8	5,1	4	Japonia	621,1	4,4
5	Francja	553,4	4,0	5	Wielka Brytania	619,6	4,4
6	Holandia	551,3	4,0	6	Francja	615,2	4,3
7	Włochy	491,5	3,5	7	Włochy	504,5	3,5
8	Wielka Brytania	437,8	3,1	8	Holandia	491,6	3,5
9	Belgia	430,8	3,1	9	Belgia	413,2	2,9
10	Kanada	419,0	3,0	10	Kanada	389,6	2,7
11	Korea Płd.	371,5	2,7	11	Hiszpania	372,6	2,6
12	Rosja	355,2	2,5	12	Hongkong	370,1	2,6
13	Hongkong	349,4	2,5	13	Korea Płd.	356,8	2,5
14	Singapur	299,3	2,1	14	Meksyk	296,3	2,1
15	Meksyk	272,0	2,0	15	Singapur	263,2	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie International Trade Statistics 2008, s.12, World Trade Organization, www.wto.org.

Tabela 3. Wielkość eksportu i importu Chin w latach 2000-2007 (w mln USD)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eksport	249 203	266 098	325 596	438 228	593 326	761 953	968 935	1 217 776
Import	225 094	243 553	295 170	412 760	561 229	659 953	791 461	955 950

Źródło: opracowanie własne na podstawie International Trade Statistics 2008, WTO, s. 184 i 188.

W celu zbadania powiązań Chin ze swoim regionem i resztą świata analizie poddano geograficzne rozłożenie chińskiego eksportu i importu (tab. 4). Ze zgromadzonych danych wynika, że Chiny eksportują najwięcej do państw swojego regionu, gdyż w 2007 r. do pozostałych państw azjatyckich sprzedano towary o wartości 405 mld USD. Drugim regionem będącym istotnym partnerem handlowym Chin jest Ameryka Północna (326 mld USD), a szczególnie Stany Zjednoczone, które w 2007 r. nabyły chińskich towarów za kwotę 289,36 mld USD. Również do Europy co roku napływają produkty z metką „made in China” o wartości 317,28 mld USD (2007 r.). W imporcie zdecydowanym partnerem Chin są pozostałe kraje regionu, gdyż w 2007 r. Chińczycy kupili od swoich azjatyckich partnerów towary i surowce za kwotę 437 mld USD.

Biorąc pod uwagę tylko wartość chińskiego eksportu do poszczególnych regionów świata, należy stwierdzić, że najwięcej towarów trafia na lokalny azjatycki rynek. Jeśli jednak uwzględnimy inne czynniki, takie jak np. wielkość populacji w danym regionie, to lokalny charakter chińskiego handlu zagranicznego nie jest jednoznaczny.

Tabela 4. Geograficzne rozłożenie chińskiego eksportu i importu w latach 2005-2007 (w mld USD)

	Eksport			Import		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Ameryka Płn.	225,96	284,2	326,21	48,84	63,67	75,81
– USA	204,87	254,98	289,36	41,83	55,22	65,24
Ameryka Płd.	17,72	26,64	39,32	18,03	23,49	34,21
Europa	186,82	243,96	317,28	67,87	84,75	104,51
– UE	178,31	231,36	299,17	63,68	79,14	97,12
WNP	21,36	28,00	48,01	18,44	22,31	27,07
– Rosja	13,21	15,84	28,47	14,30	17,20	19,29
Afryka	18,53	26,2	36,52	17,77	24,11	30,31
Bliski Wschód	22,16	29,56	43,98	27,63	36,71	46,07
Azja	269,16	329,45	405,32	315,81	371,13	437,10
– Japonia	102,35	112,03	124,8	98,42	111,88	129,93
Oceania	15,42	18,79	24,68	13,33	16,61	23,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie International Trade Statistics 2008, www.wto.org, s. 176 i 177.

Rys. 1. Kierunek chińskiego eksportu w 2007 r.

Źródło: International Trade Statistics 2008, www.wto.org, s. 5.

Region Azji zamieszkuje obecnie ponad 4 mld ludzi, więc odliczając mieszkańców Chin, rynek azjatycki dla chińskich towarów to ok. 2,7 mld konsumentów i na nich przypada 405 mld USD chińskiego eksportu. Stany Zjednoczone są zamieszkiwane przez zaledwie 305 mln ludzi, którzy w 2007 r. nabyli towarów chińskich za 290 mld USD, a do Unii Europejskiej, zamieszkiwanej przez 500 mln ludzi trafiły

produkty za 300 mld USD. Dane te pokazują, że choć strumień eksportu, który trafia do Azji, jest znacznie większy niż ten do USA czy UE, to eksport liczony na jednego mieszkańca jest znacznie większy w Stanach Zjednoczonych. Oznacza to, że statystyczny mieszkaniec USA i UE nabywa i posiada znacznie więcej chińskich towarów niż mieszkańcy państw azjatyckich. Kierunek chińskiego eksportu w 2007 r., według danych Światowej Organizacji Handlu, został przedstawiony na rys. 1.

3. Działalność chińskich korporacji transnarodowych

Korporacje transnarodowe (KTN) w gospodarce światowej są liczącymi się graczami, a ich rola przejawia się w dokonywanych przez nie przepływach kapitału, transferze technologii oraz w obrotach towarowych. KTN biorą udział w ponad 80% handlu międzynarodowego, w którym są jedną lub dwiema stronami. Tylko na wymianę wewnątrz korporacyjną przypada 40% światowej wymiany towarów. Korporacje są w znacznej mierze odpowiedzialne za przepływy technologii, które związane są z dokonywaniem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. KTN wraz z krajami rozwiniętymi są liderami w liczbie nakładów na badania i rozwój (B+R) i są odpowiedzialne za 85% światowych nakładów. Najwięcej na B+R wydają takie państwa, jak Stany Zjednoczone, Japonia, Niemcy, Francja oraz Wielka Brytania, lecz zaraz po nich plasują się największe korporacje. Wszelkiego rodzaju patenty, wzory, innowacje oraz nowoczesne technologie są przekazywane przez KTN do swoich licznych zagranicznych filii, stąd też transfery wewnątrz korporacyjne stanowią 80% wartości światowych transferów technologicznych⁶. Korporacje są w znacznym stopniu odpowiedzialne za dokonywanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Aktualnie szacuje się, że istnieje 80 tys. KTN oraz 800 tys. ich zagranicznych filii. Największe i najpotężniejsze korporacje pochodzą z trzech regionów świata nazywanych triadą ekonomiczną, czyli z USA, UE i Japonii. Wśród 500 największych korporacji w gospodarce światowej w 2008 r. 184 firmy były europejskie⁷, 153 podmioty były przedsiębiorstwami amerykańskimi, a 64 japońskimi. Łącznie z państw triady pochodziło 401 przedsiębiorstw międzynarodowych (tab. 5).

W badanym zestawieniu obecność chińskich korporacji transnarodowych jest coraz bardziej widoczna. W 2008 r. 29 KTN znalazło się w rankingu największych światowych firm międzynarodowych, podczas gdy trzy lata wcześniej było ich tylko 16. Chińskie firmy międzynarodowe zaliczane do najpotężniejszych podmiotów gospodarczych świata zostały zaprezentowane w tab. 6. Według danych UNCTAD zawartych w World Investment Report 2008 z Chin kontynentalnych pochodzi 3429 korporacji, które zarządzają 280 tys. swoich filii. Łącznie Chiny i terytoria

⁶ *Biznes międzynarodowy. Od internacjonalizacji do globalizacji*, red. M.K. Nowakowski, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 2005, s. 170-171.

⁷ UE-27.

Tabela 5. Liczba KTN z poszczególnych regionów świata w latach 2005-2008 według rankingu Fortune Global 500

Kraj (region) \ Rok	2005	2006	2007	2008
USA	176	170	162	153
UE	161	163	178	184
Japonia	81	70	67	64
Triada razem	418	403	407	401
Chiny	16	20	24	29
Pozostałe	66	77	69	70

Źródło: opracowanie własne na podstawie Fortune Global 500 z 2005-2008 r. pochodzące ze strony www.cnn.money.com.

Tabela 6. Chińskie korporacje transnarodowe sklasyfikowane w 2008 r. w rankingu Fortune Global 500

Lp.	KTN	Pozycja w Global 500	Przychody	Siedziba
1	Sinopec	16	159,26	Pekin
2	State Grid	24	132,885	Pekin
3	China National Petroleum	25	129,798	Pekin
4	Industrial & Commercial Bank of China	133	51,526	Pekin
5	China Mobile Communications	148	47,055	Pekin
6	China Life Insurance	159	43,44	Pekin
7	China Construction Bank	171	41,307	Pekin
8	Bank of China	187	38,904	Pekin
9	Agricultural Bank of China	223	34,059	Pekin
10	China Southern Power Grid	226	33,861	Kanton
11	Sinochem	257	30,204	Pekin
12	Baosteel Group	259	29,939	Szanghaj
13	Hutchison Whampoa	286	28,035	Hongkong
14	China Telecommunications	288	27,856	Pekin
15	China FAW Group	303	26,391	Changchun
16	China Railway Group	341	23,732	Pekin
17	Noble Group	349	23,497	Hongkong
18	China Railway Construction	356	23,335	Pekin
19	Shanghai Automotive	373	22,607	Szanghaj
20	China State Construction	385	22,128	Pekin
21	COFCO	398	21,202	Pekin
22	China Ocean Shipping	405	20,84	Pekin
23	China National Offshore Oil	409	20,637	Pekin
24	China Minmetals	412	20,517	Pekin
25	China Communications Construction	426	19,991	Pekin
26	Jardine Matheson	437	19,445	Hongkong
27	Aluminum Corp. of China	476	17,577	Pekin
28	China Metallurgical Group	480	17,515	Pekin
29	Lenovo Group	499	16,788	Hongkong

Źródło: opracowanie własne na podstawie Fortune Global 500 2008 r. pochodzące ze strony www.cnn.money.com.

zależne od Chin są państwem macierzystym dla 5248 podmiotów (Hongkong 1167 KTN, Macao 46 KTN oraz Tajwan⁸ 606 KTN), które łącznie posiadają 293770 filii zagranicznych⁹.

Chińskie korporacje transnarodowe przenoszą swoje filie do każdej liczącej się gospodarki światowej. Początkowo zaczynały one od tworzenia filii w krajach sąsiadujących, głównie w Hongkongu, jednak z czasem przez falę fuzji i przejęć stały się obecne w Stanach Zjednoczonych, Australii oraz w większości państw UE.

4. Wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych przedsiębiorstw chińskich

Region Azji i Pacyfiku jest regionem bardzo atrakcyjnym dla zagranicznych inwestorów. Od wielu lat trwa nieprzerwana popularność tej części świata wśród firm amerykańskich i europejskich. W 2007 r. inwestorzy dokonali ulokowania kapitału na kwotę 249 mld USD. Ciekawym jednak zjawiskiem jest wzrastająca aktywność inwestorów azjatyckich, którzy coraz częściej i chętniej przenoszą swój kapitał poza granice. W ostatnim zbadanym przez UNCTAD roku, czyli 2007, z Azji i Pacyfiku odpłynęły BIZ na niespotykaną wcześniej skalę, osiągając poziom 150 mld USD¹⁰. Wśród 10 największych inwestorów z Azji, na 1. miejscu znalazł się Hongkong, który od 1997 r. jest Specjalnym Administracyjnym Regionem Chin (SAR – *Special Administrative Region*), na miejscu 2. znalazły się Chiny kontynentalne, a na pozycji 6. Tajwan. Wzrost strumienia BIZ wypływającego z rozwijających się państw badanego regionu jest ściśle połączony z rozwojem korporacji transnarodowych, gdyż jak wcześniej wykazano, to właśnie korporacje są odpowiedzialne za dokonywanie inwestycji. W 2007 r. chińskie firmy zainwestowały za granicą 22,5 mld USD, co w porównaniu z lokatami kapitału amerykańskich inwestor nie jest dużą kwotą (USA zainwestowały na świecie w tym samym roku 313,79 mld USD). Jednak biorąc pod uwagę przyrost w stosunku do roku 2004, należy stwierdzić, że Chińczycy zwiększyli swoje inwestycje za granicą trzykrotnie, a Amerykanie tylko o 6%.

Rząd chiński wspiera rodzimych inwestorów i zachęca ich do transferowania kapitału poza granice kraju w postaci BIZ. Chińscy inwestorzy stają się liderami w inwestowaniu w wielu krajach rozwijających się, wliczając w to kraje afrykańskie. Ze względu na niski kurs dolara, chińskie KTN w 2007 r. zwiększyły swoje inwestycje w krajach rozwiniętych, głównie w USA. Coraz częściej przedsiębiorstwa z Chin dokonują fuzji lub przejęć firm z wysoko rozwiniętych państw, wzmacniając swoją pozycję wśród globalnych korporacji. Do największych przejęć z udziałem korporacji chiń-

⁸ Przez Chiny Tajwan jest uznawany za część swojego terytorium.

⁹ World Investment Report 2008, *Transnational...*, s. 212.

¹⁰ Tamże, s. 46.

skich w ostatnich latach można zaliczyć przejęcie w 2005 r. za ponad 4141 mln USD kanadyjskiej firmy PetroKazakhstan przez China National Petroleum Corp. (CNPC)¹¹, które następnie w połączeniu z Sinopec wchłonęło złoża ropy w Ekwadorze należące wcześniej do kanadyjskiej spółki EnCana's. Większość fuzji i przejęć wycelowana jest w przedsiębiorstwa z branży naftowej, gazowej oraz górniczej. Chińska firma Minmetals utworzyła strategiczne *joint venture* z firmą Codelco z Chile, czyli z największym koncemem miedziowym na świecie, który kontroluje ponad 10,5% światowego rynku miedzi. Przykład połączenia chińskiej firmy z Codelco Chile pokazuje, że Chińczycy, mimo olbrzymich zasobów naturalnych pozostających do ich dyspozycji, zmuszeni są szukać partnerów poza granicami swojego regionu. Rozwinięta na dużą skalę produkcja przemysłowa wymaga nakładów surowcowych, stąd też inwestycje w specyficznych branżach poza Azją. Geograficzne rozłożenie chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2007 r. zostało przedstawione na rys. 2.

Najwięcej chińskiego kapitału w postaci BIZ trafia do państw azjatyckich, takich jak Hongkong (Chiny), Tajlandia, Republika Korei, Wietnam czy Singapur, następnie do regionu Ameryki Łacińskiej, szczególnie do Meksyku, Peru i Brazylii, oraz Afryki – Zambii i RPA.

Aktualnie chińskie firmy kontynuują strategię przenoszenia kapitału w postaci BIZ do krajów spoza regionu. Nie są to już tylko wspomniane wcześniej Stany Zjednoczone czy państwa Unii Europejskiej, lecz także kraje Ameryki Łacińskiej czy Afryki. Chiny dostrzegły potencjał w rynku afrykańskim, na którym główne firmy z branży metalurgicznej, takie jak Baosteel, Sinosteel i Shagang, dokonują inwestycji, aby zaspokoić swoje rosnące z każdym rokiem potrzeby surowcowe.

Rys. 2. Kierunek chińskich BIZ w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOFCOM, [www. http://english.mofcom.gov.cn/](http://english.mofcom.gov.cn/).

¹¹ World Investment Report 2006, FDI form Developing and Transition Economies: Implications for Development, UNCTAD, New York and Geneva, s. 111.

Ogromne zasoby finansowe, którymi dysponuje rząd w Pekinie, mają posłużyć jako środek do awansu w gospodarce światowej. Chiny nie chcą być już tylko „fabryką” świata, będą inwestować nie tylko w firmy zapewniające im surowce, lecz także technologie i najnowocześniejsze maszyny. Strategia fuzji i przejęć zakłada, że małe przedsiębiorstwa prywatne będą przejmowały tzw. „wisienki na torcie”, czyli małe, liczące się przedsiębiorstwa, natomiast koncerny państwowe będą wybierać do przejęcia duże firmy. Chiny chcą ograniczyć w strukturze swojego handlu import zaawansowanych technicznie maszyn, które w 2008 r. stanowiły 36% importu. Stąd też zaangażowanie chińskich firm w poszukiwanie i przejmowanie producentów takiego sprzętu. W 2009 r. planowane jest przejęcie przez Beijing West Industries upadającego dostawcy General Motors Delphi.

5. Umowy integracyjne zawarte przez Chiny

Jedną z cech regionu Azji i Pacyfiku jest istnienie wielu różnych umów integracyjnych między państwami. Ze względu na wymogi objętościowe niniejszego artykułu nie zostaną omówione szczegółowo wszystkie porozumienia. Chiny realizują politykę zawierania wielu umów i porozumień handlowych zarówno z państwami azjatyckimi, jak i, co ma miejsce w ostatnich dwóch latach, z krajami spoza regionu. Rząd chiński, w początkowym okresie regulacji stosunków handlowych, zawarł w 2004 r. porozumienia z najbliższymi partnerami, czyli Hongkongiem i Macao, podpisując z nimi CEPA (*Closer Economic Partnership Arrangement*). Rozpoczęto także rozmowy dotyczące umowy integracyjnej między Chinami a państwami ASEAN, które zakończyły się utworzeniem FTA (*Free Trade Agreement*) w 2007 r. Integracja z państwami ASEAN funkcjonuje jako ASEAN-Chiny oraz jako ASEAN+3 (Chiny, Japonia i Korea Południowa). W 2008 r. władze Chin zawarły takie samo porozumienie (FTA) z władzami Nowej Zelandii, a w 2009 r. z władzami Singapuru. Normowanie stosunków gospodarczych z państwami tego samego regionu jest działaniem naturalnym zmierzającym do polepszenia wzajemnych relacji i rozwoju regionu. Chiny jednak nie poprzestały na państwach regionu, gdyż w 2006 r. zawarło FTA z Chile, które było pierwszym tego typu porozumieniem między Chinami a państwem spoza Azji. Rok później, czyli w 2007 r., podpisano FTA z Pakistanem. Najbardziej istotnym wydarzeniem dla integracji chińskiej gospodarki z gospodarką światową stało się jednak wcześniejsze przystąpienie do Światowej Organizacji Handlu (2001 r.), które otworzyło Chiny na zliberalizowany handel międzynarodowy, jak również otworzyło świat na handel z Chinami.

6. Wnioski

Chińska Republika Ludowa prowadzi wymianę handlową z niemal każdym krajem świata, chińskie korporacje transnarodowe przenoszą swoje filie poza gra-

nice regionu, a także dokonują bezpośrednich inwestycji zagranicznych w systemach gospodarczych zarówno w znaczących, rozwiniętych, jak i w tych dopiero rozwijających się. Zbadanie strumienia handlu zagranicznego Chin oraz geograficznego rozłożenia eksportu i importu pozwala sądzić, że Chiny nie traktują żadnego rynku priorytetowo. Nie są nastawione tylko na wymianę z jednym regionem świata czy konkretną grupą państw, co wydaje się logiczne, gdyż zamknięcie się na handel z częścią świata byłoby działaniem szkodliwym dla gospodarki. Chińczycy sprzedają swoje towary wszędzie tam, gdzie istnieje popyt na ich dobra. Na podstawie danych zebranych w artykule widać wyraźnie, że głównym odbiorcą chińskich produktów jest rodzimy, region czyli Azji i Pacyfik, jednak relatywnie duży strumień chińskich towarów płynie do Europy i Stanów Zjednoczonych. Nawiązane i utrzymywane relacje handlowe z liczącym się gospodarkami świata mogą w przyszłości pomóc Chinom stać się liderem tego handlu.

Korporacje transnarodowe, których państwem macierzystym są Chiny, z każdym rokiem zyskują na znaczeniu. Wzrasta zarówno ich liczba, jak i siła wśród najpotężniejszych graczy gospodarki światowej. Filie tych korporacji powstają na każdym liczącym się rynku zbytu, a także coraz częściej, poszukując źródeł zaopatrzenia, tworzone są w państwach rozwijających się, np. w Afryce. Ze wzmoczoną działalnością korporacji wiążą się bezpośrednie inwestycje zagraniczne, stąd też w miarę rozwoju chińskich przedsiębiorstw międzynarodowych coraz więcej kapitału transferowane jest poza granice państwa i regionu, co dodatkowo ułatwione jest przez umowy integracyjne zawierane przez rząd chiński.

Chiny są państwem dużych możliwości, których siła oddziaływania na gospodarkę światową jest coraz większa. Wybrane na potrzeby artykułu czynniki, czyli handel zagraniczny i działalność korporacji transnarodowych, pozwalają sądzić, że Chiny są na najlepszej drodze do pozycji lidera światowego. Są one drugim największym eksporterem światowym, a chińskie korporacje transnarodowe dopiero zaczynają swoją ekspansję. Jednak na mocarstwowość państwa nakładają się różne płaszczyzny: społeczna, kulturowa, polityczna. W tych dziedzinach ani przewaga Chin, ani nawet dążenie do przewagi nie są widoczne, stąd też wniosek, że Chiny nie mają ambicji do władania całym światem. Aktualnie wydaje się, że prowadzą przyjazną politykę z każdym państwem i regionem świata, chcąc utrzymywać jak najlepsze relacje ze wszystkimi. Można założyć, że Chiny staną się liderem Azji, co jest naturalną konsekwencją ich rozwoju, popartą utrzymywaniem silnych relacji gospodarczych i integracją z państwami regionu. Dopiero wtedy, kiedy Chiny będą przewodzić swojej części świata, mogą sięgnąć po globalne przywództwo, gdyż jak wykazano w artykule, coraz częściej działania chińskiego rządu i chińskich firm nakierowane są poza własny region.

Literatura

- Biznes międzynarodowy. Od internacjonalizacji do globalizacji*, red. M.K. Nowakowski, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 2005.
- International Monetary Fund, www.imf.org.
- International Trade Statistics 2008, www.wto.org.
- Procesy integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku*, red. B. Drelich-Skulska, UE, Wrocław 2008.
- Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York and Geneva, www.wto.org.
- World Economic Outlook Database, 2009, www.imf.org.
- World Investment Report 2006, *FDI form Developing and Transition Economies: Implications for Development*, UNCTAD, New York and Geneva.
- World Investment Report 2008, *Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York and Geneva.
- World Trade Organization, www.wto.org.

CHINA – ECONOMIC PARTNER OF THE REGION OR OF THE WORLD?

Summary

The People's Republic of China is one of the most important players in the global economy. For many years China has been seen as a factory of the world, but now we are seeing Chinese corporations, and their brands, taking a position in the global economy. Chinese increase in share of world trade over past few years is impressive. The idea of this article is to show the growing role of Chinese economy in Asia and Pacific region and in the whole world.